

Lissabon 94 - Antwerpen 93:

Markante overeen- komsten en frappante verschillen

*“Onze literatuur, lyriek en poëzie hebben klasse.
We hebben goede acteurs maar geen auteurs met een dramaturgisch gevoel,”
zegt Maria Manuela Pinto Barbosa,
de vrouw achter het theater- en dansprogramma van Lissabon 94,
Culturele Hoofdstad van Europa. Daarmee legt ze de vinger
op de zwakke plek, aldus Eddie Vaes.*

Portugezen keren hun rug naar het schiereiland en kiezen voor de zee, zegt een lokaal adagium. Ze blijken vóór alles individualisten: het bij theater zo onmisbaar teamwork ligt hen niet. Toneel is niet hun aangeboren expressiekanaal. De collectiviteit van het medium en de samenwerking tussen disciplines staat haaks op hun eigenzinnigheid. Ze spelen liever solist, kiezen voor poëzie, lyriek, fado en de zee.

Lissabon telt evenwel een aantal schouwburgen en groepen. In de rest van het land mag er amper iets van theater te merken zijn, in de hoofdstad is het geënt op een traditie uit de gloriejaren als handels- en zeevaartmogendheid. Gil Vicente, de grote schrijver uit de eerste helft van de 16de eeuw, kon in de culturele hoofdstad niet ontbreken. Die opende op 26 februari met een remake van Vicentes *Beknopte Geschiedenis van God*, hét succesnummer uit de jaren zeventig, een beetje vergelijkbaar met *Mistero Buffo* bij ons. Hier liep ook zijn *Overwinning op de Winter* naar het thema uit Shakespeares *Wintervertellingen*. Vicente was tegelijk de Lusitaanse Shakespeare, Goldoni en Calderon de la Barca. Met de teloorgang van Portugal als mogendheid verschraalde het theater, dat vooral een afspiegeling was van ontwikkelingen elders. Onder dictator Salazar ontstond er meer nieuws-

gierigheid voor de plaats waar met enige verbeelding ook politieke noten werden gekraakt. Na de Anjerrevolutie in 1974 mocht en kon alles. Dat veroorzaakte een 'boom' van vooral politiek en experimenteel theater, maar na enkele jaren verdwenen de anjers en de slogans en kwam de dagelijkse werkelijkheid weer aan bod in een onbehaaglijk realisme. Midden de jaren tachtig zat - met de doorbraak van de audiovisuele media - andermaal de klad in het toneelbestel.

Geen prioriteit

Het theater kreeg in Portugal nooit een behoorlijke politieke of sociale status en binnen Lissabon 94 geen grote prioriteit. De subsidies voor de Culturele Hoofdstad worden - elk voor de helft - gedragen door het Staatssecretariaat voor Cultuur en het Stadsbestuur van Lissabon, samen goed voor 1.600 miljoen frank. Mét 18 miljoen EG-geld, 150 miljoen sponsoring en 80 miljoen tickets is er een budget van 1.848 miljoen, waarvan 335 miljoen naar restauraties ging met als belangrijkste project: de 3000 plaatsen tellende 19de eeuwse concert- en spektakelzaal Coliseu, die in een nog abominabeler staat verkeerde dan de Antwerpse Bourla-schouwburg. Voor theater en dans heeft Lissabon 115 miljoen over en dat is iets meer dan het vergelijkbare budget van

Antwerpen 93.

In Antwerpen bedroeg de besteedbare ruimte 985 miljoen frank (zonder restauraties) waarvan nog geen 100 miljoen naar podiumkunsten ging. Of deze begroting achteraf is overschreden valt op dit ogenblik nog niet te achterhalen. Procentueel geeft Lissabon 7.5% van haar middelen aan theater en dans, terwijl Antwerpen 10% van haar budget aan theater, dans en opera besteedde. De cijfers zijn relatief omdat voor Antwerpen en Lissabon niet duidelijk is of en hoe overheadkosten op het theaterbudget drukken en of de begrotingen kloppen met de eindresultaten.

Ook het aantal produkties verschilt. In Antwerpen was het grootschalig aanbod niet overweldigend: 4 opera's, 7 van de 23 dansprodukties en 7 van de 24 theaterprodukties, daarnaast nog enkele jeugdprodukties en een deel van het Theaterfestival. In totaal, inclusief De Ark, Kunstonderacht, opera's en de festivals waren er 429 opvoeringen van 177 produkties, waarvan ongeveer 25 grootschalige.

De balans opmaken van Lissabon 94 is moeilijker omdat het programma nog loopt en er produkties worden afgelast en voorstellingenreeksen onaangekondigd worden ingekort. De produktie *Fados* werd dan weer twee weken geprolonged.

Lissabon 94 brengt precies 18 theaterprodukties met ongeveer 70 voorstellingen en 24 dansprodukties met ongeveer 70 voorstellingen. Opera's vallen onder een apart budget. In totaal gaat het om ongeveer 140 voorstellingen van 35 groot- en 7 kleinschalige produkties. De accenten worden in Lissabon dus wel anders gelegd. Met een kleiner budget bracht Antwerpen iets minder grote produkties, waaronder in elk geval vier opera's. Maar daarbij bood Antwerpen een grote hoeveelheid kleine produkties, voornamelijk in De Ark en als jeugdprogramma's. Ook als creatieve motor was Antwerpen 93 actiever dan Lissabon 94. De huidige cultuurstad stak als coproducent wel geld in de meeste Portugese podiumprodukties en maakte, zoals Antwerpen met *Ja Wacht!* en het omstreken *1834* enkele eigen creaties. Bij de voorbereiding van het programma werd uitdrukkelijk aan de plaatselijke groepen gevraagd om stukken te zoeken, die een zekere universele belangrijkheid hebben of toonaangevend zijn voor de